

Марія КОСТЕЛЬНА

старший викладач Інституту дизайну і реклами
Київського національного інституту культури

**ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ БУДИНКІВ
МОДЕЛЕЙ ОДЯГУ В 60-80-Х рр. ХХ ст.:
КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ МОДНИХ ТЕНДЕНЦІЙ**

Анотація. Зроблено огляд становлення та діяльності будинків моделей одягу в Україні, окреслено специфіку організації проектування та конструювання колекцій модного одягу в радянській Україні, розмаїття стилістичних концепцій моделювання одягу, спроектованого в регіональних будинках моделей провідних шкіл моделювання одягу в Україні на різних етапах історичного розвитку, зокрема у 60-х – 80-х рр. ХХ ст.

Ключові слова: концепції, модні тенденції, будинки моделей одягу.

Розвиток моделювання костюму в Україні виокремлюється в історичному аспекті багатьма періодами, що пов'язані з певними політичними та економічними чинниками, які формували розвиток чи згасання промислового виготовлення високоякісного модного одягу, особливо в другій половині ХХ ст., коли формувалися професійні академічні школи моделювання в мистецьких центрах України — Києві, Львові, Харкові та ін., створювалися відомі інституції впровадження модних тенденцій у промислове виробництво — Будинки моделей. Це були своєрідні системні дизайнерські бюро, де над втіленням творчих задумів художників працювала низка фахівців допоміжних професій, що творили колективний процес формотворення, експонування та майбутнього промислового виготовлення модного одягу.

Досвід діяльності будинків моди в Україні 1960-х — 1980-х рр. частково перейняли мистці, які працюють над дизайном одягу в Україні сьогодні. Будинки моделей, що функціонували в Україні в радянський період, щедро фінансувала держава для своєрідної конкуренції із західними капіталістичними країнами, а художники-професіонали, що працювали в українських

Демонстрація моделей.
1950-ті рр., Львівський Будинок моделей

будинках моделей, мали змогу прямо чи опосередковано зберігати та впроваджувати в сучасний дизайн народні традиції, ґрунтовані на багатій джерельній базі етнічних мотивів.

Творча діяльність художників, що працювали в будинках моделювання одягу в Радянській Україні 1960-1980-х рр., позначена не лише загальномистецькою вартістю чи успішним впровадженням запроектованого одягу в промислове виробництво, а й неабияким значенням для формування сучасної української моди. Адже засадничі принципи корпоративної діяльності, збереження національних традицій і сьогодні вирізняють творчість українських дизайнерів моди. Саме фахова всезагальна підготовка професійних фахівців, суміжних з художнім моделюванням костюму, таких як кравці, швачки — усе це успішно функціонувало в навчально-виробничих закладах, що діяли спільно з будинками моделей одягу в Україні. Система співпраці художників і виконавців, на жаль, у перші роки незалежності була втрачена, але сьогодні набуває власного обличчя.

Дослідження історії української моди другої половини ХХ ст., як і діяльності художників, що працювали в українських будинках моди, складають окремі наукові висліди українських і російських авторів радянського періоду, наукові розвідки сучасних науковців і поодинокі інформативні довідки про художників, систему діяльності будинків моделей в українській періодиці радянського періоду, зокрема в часописах “Краса і мода”, “Ательє” тощо. Окрему групу складають монографічні дослідження творчості окремих художників — “метрів” українського мистецтва моди шістдесятих років: М. Біласа, Г. Мепена та ін.

Загальну історичну картину розвитку радянської моди, й української зокрема, знаходимо в науково-популярних виданнях російських теоретиків моди пострадянського періоду. Зокрема, відомості про специфіку діяльності та творчі процеси в Центральному всесоюзному будинку моделей в Москві подає О. Васильєв [1].

Теоретичні аспекти розвитку модних тенденцій у моделюванні костюму радянського періоду в Україні частково опрацювала російська дослідниця Г. Горіна [2; 3]. Зокрема, вона ана-

лізує вплив народних традицій на формування обличчя “радянської моди”, ретельно досліджує конструктивні та декоративні впливи народного костюму на формування стилістики сучасного костюму. Зокрема, описує діяльність художників-модельєрів, що працювали в 1960-1980-х рр. у будинках моделей СРСР.

Становлення та специфіка розвитку моди в СРСР ретельно досліджували російські науковці. Зокрема, заслуговують на увагу роботи Т. Козлової [4-5], К. Матейко та С. Сидорович [6], Т. Стриженової [7], присвячені історії та стилю радянської моди. Тут автори звертають увагу на специфіку формотворення в моделюванні костюму особливості традицій багатонаціональної “радянської” моди, зміни в стилістиці радянської моди відповідно до світових модних тенденцій.

Дослідження українських науковців радянського періоду, присвячені розвитку стилістичних особливостей костюму, здебільшого зачіпали впровадження народних традицій у моделювання костюму з метою збереження національної специфіки української моди. Зокрема, це роботи відомих українських етнографів К. Матейко та С. Сидорович [6]. Відтак, загальні процеси, зокрема діяльність будинків моделей в Україні радянського періоду, залишалися поза увагою дослідників.

Про формування та діяльність львівської школи моделювання маємо дослідження науковців ЛНАМ, зокрема З. Тканко [8, 9], О. Коровицького [9], де аналізується творчість мистців, які працювали чи були випускниками Львівської академії мистецтв і провадили творчу діяльність у Львівському будинку моди. Зокрема, А. Пірожок, Н. Жук, М. Балла, Т. Егреші та М. Білас, які творили сучасну моду на основі інтерпретації народних мотивів. Про діяльність цих мистців у Львівському будинку моделей маємо лише часткові наукові висліди в монографічних дослідженнях, зокрема про творчість М. Біласа. Також сьогодні відсутні комплексні дослідження творчості львівських художників будинку моделей 1970-1980-х рр. Г. Лохманюк, С. Семенко, С. Головка та інших. Поетапна хронологічна діяльність модельєрів Центрального будинку моделей в Москві описана дослідницею А. Ципакіно [10]. На жаль, комплексних досліджень діяльності українських будин-

ків моделей в радянський період до сьогодні немає.

Відтак, наш невеликий науковий вислід присвячений окремим теоретичним аспектам історії формування та діяльності будинків моделей в Україні радянського періоду з метою виокремлення специфіки їхньої діяльності для розвитку сучасної вітчизняної індустрії моди.

Перші будинки моделей в Україні виникають лише після Другої світової війни в контексті радянського поступу планового розвитку легкої промисловості з урахуванням подальшого впровадження “модного” одягу. 1944 р. у Києві відкривається перший в Україні Будинок моделей [КБМ], колектив якого складався зі спеціалістів, які мали великий практичний досвід роботи у швейній промисловості (Н. Лазовський, К. Флідер, З. Плоскін, А. Гіро та ін.). У 1950-х рр. КБМ підготував молоде покоління художників — А. Гладковську, Е. Калашникову, О. Серову та ін., які брали участь у міжнародних конкурсах моди костюмами за народними мотивами, де акцентом ручна або машинна вишивка по низу виробів, біля горловини, на поясі, рукавах, що в окремих випадках надавало моделям етнографічності.

Вироби київських художників відзначалися на багатьох міжнародних і союзних виставках, наприклад, у Москві 1951 р., а успішний результат у роботах досягався шляхом співвідношення елементів народного і сучасного крою, органічно поєднаних з декором. Київську школу моделювання сьогодні вирізняють творчі розробки Г. Мепена, Л. Авдєєвої. В основу колекції моделей верхнього одягу Г. Мепена покладений крій давніх традиційних видів верхнього одягу гуцулів — гуглі, чуги, сердака, свитки. Це різноманітні пальто, накидки, жакети-сердаки, сучасні за силуетом, емоційно виразні за оздобленням вишивкою та аплікацією (ансамблі “Запорожці”, “Сорочинський ярмарок” та ін.). Серед творчого доробку Л. Авдєєвої своїми високохудожніми характеристиками вирізняється колекція “Весілля”, яку 1975 р. демонстрували в Канаді. В основу її створення покладене народне вбрання Подністров’я, використані малюнки Г. Собачко, які вона творчо інтерпретувала, зберігши духовний світ майстра, по-своєму розробляючи, гіпер-

болізуючи та підкреслюючи сучасну форму. Моделі обох відзначаються оригінальністю, яскравою образністю. Вони поряд з поколінням художників 1980-1990-х рр. — Т. Маєвською, В. Григор’євою, Т. Криворучко, О. Ніколаєвою, О. Руденко та ін., — постійні учасники міжнародних показів і конкурсів моделей. Головна функція полягала в проектуванні одягу та виготовленні експериментальних партій у власних цехах. Фахівці Київського будинку моделей вийжджали за кордон з колекціями та працювали спільно з будинками моделей взуття і шкіргалантереї, ці колекції були насичені аксесуарами і, відповідно, конкурентноспроможними на європейському ринку.

Досить вагома для дослідження української моди 1970-1980-х рр. діяльність колективу художників Республіканського будинку моделей “Хрещатик”, які працювали з трикотажем. Серед них варто відзначити Г. Забашти, випускниці Львівського інституту прикладного та декоративного мистецтва, київської художниці по костюмах, вони камерні та витончені, як, наприклад, ансамблі “Київська Русь”, “Дивопах”, “Українське бароко” та ін. У першій моделі пряма форма сукні поєднується з широким безрукавним вбранням, завершується виразним головним убором — наміткою з обручем. Знайдений ритм ліній, контрастне поєднання синього та жовтого кольорів на білому фоні надають ансамблю вишуканості та гармонійної цілості. Ансамбль “Дивопах” привертає увагу чіткою пластичною формою, яку складають довга пряма сукня у поєднанні з короткою гофрованою спідницею та хустини. Гармонія пропорційних членувань, виразність фактури трикотажного полотна на тонально-нюансному поєднанні кольорів надають моделі ніжності, лірико-поетичного звучання. Роботам Г. Забашти притаманний художньо-асоціативний підхід у творчому вирішенні моделей, висока майстерність виконання у віднайденні цікавих фактурних і декоративних ефектів трикотажного полотна.

На прикладі творчих робіт кількох модельєрів відомих київських осередків з проектування сучасного костюму можна простежити розвиток творчої думки в плані розроблення традицій, а саме — підтвердження того, що сучасний костюм можна створювати, надаючи йому національного колориту,

засобами простішими та лаконічнішими — узгодженими пропорціями, гармонійним тонально-колористичним поєднанням, вдало дібраними декоративними засобами, які необов'язково об'єднують одночасно в одній моделі, що часто допускали художники 1930-1950-х років.

Примітно, що більшість колекцій і виробів, що продукувалися в Київському будинку моделей, були анонімними. Аби виробити знак автора в ті часи, треба було пройти таку паперову тяганину, що моделі залишалися безіменними. Тому художники-дизайнери жодних відрахувань від виготовлення моделей не отримували. Це питання й досі гостре для дизайнерів. Уже в часи української незалежності, коли колектив скоротили, фахівці розійшлися по всіляких підприємствах. Звісно, прихопивши із собою дуже багато лекал, авторських моделей тощо.

1954 р. у Львові відкрився другий в Україні Будинок моделей одягу, колектив якого складався з випускників Львівського державного інституту прикладного та декоративного мистецтва та спеціалістів-швейників та випускників кафедри художнього текстилю — Л. Скремета, О. Вусович, А. Пірожок, І. Елізарова, Н. Жук, М. Балла.

Історико-культурне тло для розвитку потужного осередку моделювання у Львові вагоме, що дозволило йому претендувати на власну школу моди. А це — традиції народної культури, високо розвинуте професійне кравецьке, шевське, ювелірне та інші ремесла, художньо-промислові школи, активний обмін культурним надбанням з країнами Заходу і Сходу, чому сприяло розташування та багата історія регіону. Львів — місто-музей, що має унікальні твори архітектури і мистецтва, і сьогодні добре збережені традиції художніх ремесел, авторитетну кафедру моделювання при Львівській національній академії мистецтв з якісним фаховим рівнем, акцентом на творчу інспірацію національної культури. Цей заклад виховав низку талановитих дизайнерів, які працювали та здобули ім'я і в Україні, і за її межами.

Примітно, що місто мало великий вплив на моду і в радянський період.

У 1940-ві рр. (після приєднання Львова до України в ре-

зультаті окупації Польщі, 1939 р.) він вважався одним із найбільших центрів моди в Радянському Союзі. “Це місто славилося своїми магазинами, вишуканим взуттям, сумками, капелюшками і висококласними кравцями. Не дивно, що “згоднілі” за хорошим вбранням радянські артисти прагнули потрапити на гастролі саме в це місто”.

Від середини 1950-х рр. в Україні лише у Львові та Києві, на рівні інших столичних міст союзних республік, відкрилися Будинки моделей одягу. 1958 р. в Інституті прикладного та декоративного мистецтва починає діяти відділення моделювання одягу при кафедрі художнього текстилю, а 1972 р. створюється відповідна кафедра. Упродовж тривалого часу (аж до 1987 р., коли спеціальність “моделювання одягу” відкрили в Київській академії легкої промисловості) львівська кафедра була єдиною в Україні вищою школою підготовки художників-модельєрів, надалі вона залишається в науково-методичному та творчому напрямках провідною кафедрою в структурі Академії.

Львівський будинок моделей починає успішно працювати від кінця 1950-х рр., завдяки залученню до нього здібних випускників Інституту. Художники звернулися до народних традицій, маючи потребу проникнути в лабораторію народних майстрів, бажаючи зберегти та донести до сучасного споживача традиції народного мистецтва Прикарпатського краю. Глибоке розуміння народного мистецтва — запорука успіху львівських модельєрів, велику допомогу яким надавали відомі дослідники національної спадщини І. Гургула, С. Вальницька, С. Сидорович, К. Матейко, М. Фіголь та ін. [9, 19]. Крім проектування костюму різного призначення, художники часто розробляли ескізи для створення тканин, доповнень до одягу. Поступово від моделей унікального, виставкового характеру переходять до створення одягу промислового призначення. При будинку моделей була створена ткацька майстерня, моделі з тканин, виготовлених у ній, експонувалися на виставках у Парижі, Марселі, Загребі, Софії, Варшаві, Нью-Йорку та ін.

За зразком експериментальної лабораторії при львівському відділенні Художнього фонду УРСР 1960 р., завдяки ентузіазму Є. Фащенко, було відкрито ткацьку художньо-вироб-

ничу майстерню. У ній мали намір виконувати унікальні рукотворні тканини для потреб населення та потреб сучасного моделювання. Крім того, планувалося, що художники фахово створюватимуть зразки тканин і для малосерійного випуску, і для масового виробництва на промислових підприємствах регіону. До цієї роботи було залучено і випускників ЛДПДМ, і, досвідчених майстрів І. Вінницьку та Г. Вербінець. Як і з формуванням технічної бази текстильної експериментальної лабораторії, спочатку була поїздка в Косів, де замовили верстати. Фахового Р. Горбового з Косова знову запросили до Львова для налагодження виробництва та навчання молодих майстрів. Обізнаність майстринь І. Вінницької та Г. Вербінець з технікою ручного узорного ткацтва, місцевими народними традиціями виготовлення та оздоблення тканин відіграли важливу роль в успішному налагодженні роботи майстерні.

Створення цього цеху призначалося для виробництва тиражної продукції за зразками професійних художників Львова та для створення унікальних поштучних виробів за їхніми проектами (речі інтер'єрного призначення та костюми на замовлення). Спочатку асортимент художньо-виробничої майстерні був невеликим і обмежувався кількома видами декоративних доріжок, наволочок для диванних подушок і спідниць. Зразки виробів розробили Є. Фащенко, М. Токар, М. Балла, І. Вінницька та М. Білас. Для перших виробів майстерні досить помітним було пряме наслідування зразків давніх народних тканин, але згодом їхні пошуки набули більш творчого характеру. Оригінальним трактуванням традиційних народних орнаментів і кольорів відзначалися зразки тканин виробів, які виконали для майстерні М. Токар і Є. Фащенко. Тиражну продукцію художньо-виробничої майстерні на початку 60-х рр. ХХ ст. складали виготовлені з грубої килимової вовни натуральних кольорів спіднички та кептаріки з характерним народним орнаментом. Ця продукція користувалася попитом не тільки на теренах республіки, але й в Росії, Грузії та республіках Прибалтики.

Успіх продукції художньо-виробничої майстерні сприяв розширенню асортименту та інтенсивним творчим пошукам мит-

ців. Упродовж наступних років на роботу прийшли нові майстри — випускники Львівського училища прикладного мистецтва, що мали фахову підготовку. Цей фактор був вирішальним, оскільки від ґрунтовних знань і практичного досвіду майстрів-виконавців залежали висока мистецька якість продукції та авторитет майстерні. Асортимент виробів поповнився новими зразками жіночого та чоловічого одягу, виготовленого з розроблених у майстерні оригінальних узорних вовняних тканин.

Одночасно функціонували майстерні для виготовлення прикрас, взуттєва та трикотажна лабораторії. Для допомоги творчому колективу будинку моделей 1962 р. відкрито Проектно-конструкторський інститут легкої промисловості, художники якого розробляли нові проектні зразки одягу, у т.ч. і за народними мотивами для впровадження у виробництво.

Традиції старшого покоління художників львівського Будинку моделей успішно продовжило покоління 1970-х — початку 1990-х рр. Дз. Тесляк, М. Горішний, Г. Лохманюк, Г. Щодра, Е. Резник, С. Семенко, С. Головка та ін.

1960 р. в Україні відкриваються ще чотири будинки моделей — у Харкові, Донецьку, Дніпропетровську (дитячого одягу) та Одесі. На початку 1960-х заснували Республіканський будинок моделей трикотажних виробів (РБМТВ), 1969 р. — Республіканський будинок моделей побутового обслуговування населення УРСР (Центр розвитку моди). Функції цього дизайнерського центру полягали вже не лише у впровадженні в промисловість модних тенденцій, а в розробленні так званої “перспективної” моди, що мала на меті прогнозувати майбутню моду. Також по всій Україні відкривалися за підтримки держави десятки будинків моделей, що включали Будинок моделей шкіргалантереї, Будинок моделей взуття і навіть Будинок моделей спецодягу.

У 1960-х рр. художники-модельєри увійшли до експериментальних цехів швейних фабрик. Можливо, це мало вплив на те, що на початку 1960-х рр. модельєри децю відійшли від народних традицій, зосередивши більше уваги на одязі промисловому. Це явище було короткочасним. Тенденції моделювання за традиціями народного костюму в Україні в 1950 — 1960-

х рр. властиві загалом і іншим видам декоративно-ужиткового мистецтва: середина 1950-х — початок 1960-х рр. — незначне використання національної спадщини, кінець 1960-х — активізація у роботі з народними джерелами. Однак характерним залишилося наслідування швидше зовнішні ознак костюму, без врахування функцій одягу, технологічних особливостей виробництва тощо. Від кінця 1960-х — початку 1970-х рр. зацікавлення до народної спадщини зростає, що пояснюється активізацією наукових досліджень, відродженням етнокомплексів, зростанням національної самосвідомості у населення. Утверджуються в Україні різні школи моделювання, однак тема традицій стає провідною. Художники беруть участь у багатьох міжнародних виставках, зокрема в Софії (1975 р.) на виставці “Традиції і мода” можна було спостерігати роботи модельєрів з різними “глумаченнями” традицій — від архаїчних “зліпків” до творчого переосмислення, виважених моделей.

Від 1970-х рр. “народна тема” або “фольклорний” стиль у світовій моді утверджуються через пошуки та невдачі. Заслуга в цьому і славетних французьких художників, зокрема Ів Сен Лорана, який вперше ввів цей стиль у широкому масштабі в повсякденний жіночий гардероб.

Будинки моделей України розробляють перспективні моделі, виставкові колекції, які створюють з урахуванням важливості проблеми творчого засвоєння народного досвіду, місцевих особливостей, можливостей промисловості, а також перспектив розвитку багатотисячових традицій. Ця проблема стала основою для зближення фахівців різних напрямків, у т.ч. етнографів, мистецтвознавців, художників-модельєрів, технологів; активно співпрацюють між собою науково-дослідні, академічні та навчальні інститути, будинки моделей, фабрики та музеї.

У 1980-ті рр. увага художників зосереджується і на зовнішніх особливостях народного костюму (яскравому декорі, крої, зручному і простому, композиційній завершеності, функціональності), що відповідає призначенню, способу життя сучасної людини, і на його внутрішньому вираженні через естетичні смаки, мораль народу.

Для 1980-1990-х рр. властива відмова від виразних зо-

внішніх проявів композиційного вирішення народного костюму (багатства декору, яскравості, багаточисловості). Художники прагнули досягнути щодо сучасної моди закономірностей, закладених в основу національного мистецтва, народного моделювання зокрема.

Таким чином, 1990-ті рр. у “фольклорних” напрямках моди визначають потяг до простоти, виразної пластики форми, її частин, декоративних обмежень, чітких конструкцій та пропорцій, з акцентуваннями на чистих кольорах.

Загалом, на центральному рівні у 1980-х роках робота над новими тенденціями в будинках моделей проходила кілька етапів:

- 1) аналіз моди попередніх років за останніми колекціями радянських і закордонних модельєрів;
- 2) вивчення тенденцій моди в періодичних виданнях;
- 3) вирішення провідних стилістичних вирішень;
- 4) вибір образу героя, створення іміджу на основі історичних звернень чи національних традицій;
- 5) силуетні вирішення, форми крою, композиції костюму;
- 6) визначення модного асортименту згідно з теорією Н. Ламанової: для кого, для чого, з якого матеріалу [10, 63].

Важливо також, що в будинках моделей, які функціонували в Україні, формувалися своєрідні регіональні школи моделювання одягу, що будувалися на основі специфіки історичного та етнорегіонального розвитку.

Так, львівська школа моделювання костюму, зокрема, опиралася на етнічні особливості населення Галичини з наголосом на європейські модні тенденції. Мистецька школа Харкова, заснована на кращих традиціях радянського конструктивізму, впроваджувала в моду лаконічність, простоту та функціональність, а Київський будинок моделей “Хрещатик” — інтерпретацію національних мотивів, що ґрунтувалися на історичному зверненні до Київської Русі чи українського бароко.

Відтак, дослідження діяльності художників у регіональних будинках моделей в Україні потребує подальшого ґрунтовного дослідження з метою не лише доповнення загальної історії української моди, а й з позиції використання досвіду для поступу національної індустрії моди.

1. Васильев А. Русская мода. 150 лет в фотографиях. — М.: Слово, 2004. — 448 с. 2. Горина Г. Народные традиции в моделировании одежды. — М.: Легкая индустрия, 1974. — 182 с. 3. Горина Г. Так починалася радянська мода // Краса і мода. Зима 82-83. — С. 2-8. 4. Козлова Т. Художественное проектирование костюма. — М.: Лег. и пищ. пром-сть, 1982. — 224 с. 5. Козлова Т., Ильичева Г. Стиль в костюме XX века. — М.: МГТУ им. А.Н. Косыгина, 2003. — 160 с. 6. Матейко К., Сидорович С. Використання в сучасному одязі елементів традиційного вбрання // Народна творчість і етнографія. — 1963. — №2. 7. Стриженова Т. Из истории советского костюма. — М.: Сов. художник, 1972. — 110 с. 8. Тканко Э. Українська мода у світовому контексті // Альманах 95-96. Мистецький науково-популярний ілюстрований щорічник. — Львів: Брати Сиротинські і К, 1997. — 16 с. 9. Тканко Э., Коровицький О. Моделювання костюма в Україні ХХ століття. — Львів: Брати Сиротинські, 2000. — 96 с. 10. Ципакина А. Мода в СССР. Советский Кузнецкий, 14. — М.: Слово, 2009. — 392 с.

Annotation

Mariya Kostelna. Houses of clothing patterns in Ukraine in 60-80-th years of the XX-th cen.: conceptions of development of modern tendencies. This article is devoted to the decision of a problematic of foundation and functioning of houses of clothing patterns in Ukraine. The scientific exploration outlined the specifics of the design and construction of fashion collections in Soviet Ukraine and diversity of stylistic concepts of modeling clothes designed in regional houses of clothing patterns, leading fashion design schools in Ukraine at different stages of historical development, particularly in the 60-80 years of the twentieth ss.

Key words: concepts, fashion trends, houses of clothing patterns.

Аннотация

Мария Костельна. Деятельность украинских домов моделей одежды в 60-80-х гг. XX в.: концепции развития модных тенденций. Статья посвящена рассмотрению становления и деятельности домов моделей одежды в Украине; в научном исследовании очерчена специфика организации проектирования и конструирования коллекций модной одежды в советской Украине и разнообразие стилистических концепций моделирования одежды, спроектированной в региональных домах моделей ведущих школ моделирования одежды в Украине на разных этапах исторического развития в 60-х-80-х гг. XX в.

Ключевые слова: концепции, модные тенденции, дома моделей одежды.